

BP MARIUSZ LESZCZYŃSKI – ZAMOŚĆ

MUZEUM DIECEZJALNE W ZAMOŚCIU

Muzeum ma swoją siedzibę w Domu Diecezjalnym przy ul. Hetmana Jana Zamoyskiego 1. Erygował je Biskup Diecezjalny, prof. dr hab. Jan Śrutwa, 12 października 1995 roku. 3 grudnia 1998 roku poświęcił pomieszczenia Muzeum, a 6 września 2000 roku dokonał jego uroczystego otwarcia. Dyrektorem Muzeum jest biskup pomocniczy Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej dr Mariusz Leszczyński, członek Rady ds. Kultury i Ochrony Dziedzictwa Kulturalnego Konferencji Episkopatu Polski. Jego kustoszem był do czerwca 2002 roku ks. prof. dr hab. Franciszek Greniuk, kanclerz Kurii Diecezjalnej.

Cele, zadania i kierunki działalności Muzeum określa *Statut Muzeum Diecezjalnego w Zamościu*, zatwierdzony przez bp. J. Śrutwę 20 listopada 1996 roku. Mówi on, że „Muzeum Diecezjalne (...) gromadzi, przechowuje i zabezpiecza obiekty zabytkowe i nowe sztuki kościelnej, religijnej i świeckiej, zwłaszcza posiadające związek z terenem Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej”. Ma ono też „służyć (...) jako ośrodek pomocniczy dla duchowieństwa w udzielaniu porad i konsultacji oraz formacji alumnów Wyższego Seminarium Duchownego w zakresie sztuki kościelnej” (§ 6 i 15; zob. „Zamojski Informator Diecezjalny”, 1996 nr 4 s. 233-236).

Muzeum posiada ponad 1000 eksponatów (malarstwo, rzeźba i rzemiosło artystyczne – sztuka dawna rzymskokatolicka, greckokatolicka i prawosławna oraz współczesna), z których ok. 300 znalazło się na ekspozycji stałej, którą urządzono w czterech pomieszczeniach Domu Diecezjalnego, odpowiednio do tego przystosowanych, o łącznej powierzchni 200 m². Eksponaty pochodzą przeważnie z wyposażenia kościołów, kaplic, cerkwi oraz od osób prywatnych i reprezentują trzy podstawowe dziedziny sztuki sakralnej: malarstwo, rzeźba i rzemiosło artystyczne.

1. Malarstwo

Najcenniejsze zabytki ikonograficzne to: obrazy – *Maryja z Dzieciątkiem* – XVI w. (Narol); *Maryja z Dzieciątkiem i św. Anna* (Górecko Kościelne), *Święta Rodzina* (Płazów), *Chrystus Pantokrator* (Grodysławice), *Pieta* (Narol), *Maryja z Dzieciątkiem* (Narol) – XVII w.; *Matka Boska z Dzieciątkiem i Św. Anna Stała* (Uhnów) – XVII/XVIII w.; *św. Tekla i św. Alojzy Gonzaga* (Płonka) – XVIII w.; *Portret Jana Jakuba Zamoyskiego* (1716-1790), IX ordynata (1767-1777), fundatora kościoła w Górecku Kościelnym, olej płótno (91x68), mal. Jan Majer, Zamość, l. 70. XVIII w.

2. Rzeźba

Wśród eksponatów z zakresu rzeźby na szczególną uwagę zasługują: *Chrystus Ukrzyżowany* oraz *putta* (Bełz, Narol) – XVII w.; *pasyjki* (Narol, ze zbiorów śp. ks. Jana Łazarowicza) – XVII - XIX w.; *Chrystus Zmartwychwstały* (Lipsko k. Narola), *św. Omurfy* (Horodło), *figury aniołów i świętych* (Lipsko k. Narola, Uchanie) – XVIII w.; *postać alegoryczna* – k. XIX w. (gips, Horyniec, mauzoleum książąt Ponińskich).

3. Rzemiosło artystyczne

W tej grupie eksponatów muzealnych do najbardziej interesujących należą:

a) drewniane zabytki sztuki: *stół przyścienny* – XVII w. (sekretarzyk przywieziony z Lubaczowa, a pochodzący z Kresów Wschodnich); *klęcznik* – XVII/XVIII w. (Horyniec, mauzoleum ks. Ponińskich);

b) aparaty kościelne (naczynia liturgiczne, urządzenia ołtarzy i paramenty kościelne): *misa chrzcielna* z pocz. XVI w. (z parafii Nabróż, pracownia z Norymbergi, mosiądz, średn. 56 cm, dekoracja ornamentalna, gotyckie napisy, na drewnianej trybowana scena Zwiastowania NMP), *monstrancja* – XVI i XVII w. (Krzeszów n. Sanem), *puszka na komunikanty* – ok. 1632 r. (z par. Susiec, dzieło Hansa Kirchwartera w Norymberdze w formie winnego grona, srebro, złocenia), *puszka na komunikanty* – koniec XVII w. (Niemstów), *ornat* – XVII w. (Tarnogród), *naczynie na Eucharystię i oleje święte* – 1755 r. (Łukawiec), *łódka na kadzidło* – 1797 r. (Zamość). Nadto: utensylia cerkiewne do sprawowania Eucharystii i innych czynności liturgicznych, a wśród nich: *durochroniteliwnica* – 2 poł. XIX w., (naczynie do przechowywania Eucharystii dla chorych z Depułtycz), dzwonki, lichtarze szaty liturgiczne rzymskokatolickie i greckokatolickie – XVIII-XX w.

Cennym zabytkiem w zbiorach Muzeum jest też plan perspektywiczny Zamościa z około 1605 r., z dzieła G. Brauna i F. Hogenberga pt. *Civitates orbis terrarum*, (wyd. Kolonia 1618 r., papier 53x40, miedzioryt, kolor, na odwrocie te

w języku łacińskim *Novum Zamoscium*, opisujący dzieje Zamościa od czasów hetmana Jana Zamoyskiego).

W Muzeum jest też ekspozycja pamiątek związanych z wizytą Papieża Jana Pawła II w Zamościu (12 VI 1999) oraz wystawa współczesnych medali, emblematów i odznak.

4. Inne formy działalności

Zbiory muzealne są inwentaryzowane (księga wpływu muzealiów, inwentarzowa, karty katalogowe z fotografiami, numer inwentarza na muzealiach). Dyrektor sporządza także regularnie sprawozdania z działalności Muzeum, które są drukowane w *Biuletynie Muzeum Diecezjalnego*. Muzeum Diecezjalne podejmuje ochronę profilaktyczną, konserwację zachowawczą i restaurację swoich eksponatów.

W maju 1999 roku Muzeum Diecezjalne udostępniło Muzeum Okręgowemu w Zamościu 35 najcenniejszych eksponatów ze swoich zbiorów na wystawę pt. *Sztuka sakralna Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej*, urządzoną z okazji wizyty Papieża Jana Pawła II w Zamościu.

8 lutego 2001 roku Muzeum wypożyczyło 9 obiektów sztuki sakralnej grekokatolickiej i prawosławnej do Gniezna na wystawę, pt. *Cerkiew – wielka tajemnica*, prezentowaną od kwietnia do sierpnia tegoż roku przez Muzeum – Zamek Górków w Szamotułach i Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie (zob. *Cerkiew-wielka tajemnica. Sztuka cerkiewna od XI wieku do 1917 roku ze zbiorów polskich. Katalog wystawy*, Gniezno 2001).

Muzeum wydaje od 1997 roku swoje pismo pt. *Biuletyn Muzeum Diecezjalnego* (nr 1-4, 1997-2001), redagowane przez jego dyrektora, w którym zamieszcza dokumenty normatywne z zakresu historii sztuki i muzealnictwa i artykuły naukowe, opracowania najcenniejszych eksponatów muzealnych oraz sprawozdania z działalności Muzeum. W „*Biuletynie Muzeum Diecezjalnego*” (nr 4/2000/2001 s. 5-76) wydrukowano cenny dokument Papieskiej Komisji ds. Kościelnych Dóbr Kultury pt. *Funkcja pastoralna muzeów kościelnych* (Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa, Lettera Circolare, *La Funzione Pastorale dei Musei Ecclesiastici*, Città del Vaticano, 15 Agosto 2001 ss. 78 (tłum. ks. dr Franciszek Nieckarz, druk: „*Biuletyn Muzeum Diecezjalnego*”, Zamość, nr 4/2000-2001 {2002} s. 5-76). W 2000 r. Muzeum wydało także folder dla zwiedzających.

Muzeum udostępnia swoje zbiory zwiedzającym po uprzednim uzgodnieniu terminu z jego dyrekcją.

5. Publikacje o Muzeum

Biuletyn Muzeum Diecezjalnego (w Zamościu), red. M. Leszczyński, nr 1/1997; nr 2/1998; nr 3/1999-2000; nr 4/2000-2001 (wyd. 2002); tenże, *Muzeum Diecezjalne w Zamościu*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny”, 1-2 (1999) s. 108; tenże,

Otwarcie Muzeum Diecezjalnego w Zamościu, „Zamojski Informator Diecezjalny”, 2000, s. 298-302; tenże, *Muzeum Diecezjalne w Zamościu*, „Teraz”, 3 (2001) s. 12-13.

6. Adres

Muzeum Diecezjalne, ul. Hetmana Jana Zamoyskiego 1, 22-400 Zamość, tel. fax (biurowy) 627-95-21; domowy (dyrektor) 639-96-05; e-mail: mleszczynsk@opoka.org.pl.